

vészeti vezetőként az ő ötlete volt az Új Liszt Összkiadás tudományos közreadásának elindítása, a hatalmas tudományos vállalkozáshoz tartozó Liszt-kutatóműhely felállítása és vezetői menedzselése, mely 1970 óta Liszt zongoraműveinek kiadásával a magyar zenei élet egyik legfontosabb zenetudományi korpuszává vált. Napjainkig már több mint 740 Liszt-mű jött ki, s hamarosan az 52. kötet megjelenését várhatjuk. A magyar zenetudós-zeneszerző közreadók közül Mező Imre és Sulyok Imre áldozatos, több évtizedes munkáját, az új nemzedék képviselésében Kaczmarczyk Adrienne muzikológus nevét kell e helyen első sorban megemlítenünk.

A Liszt- és Kodály-kutató Eősze László portréjához közönségnevelő operatortörténeti munkái, több nyelven is megjelent Verdi és Wagner könyvei, szépírói erényeket felmutató zenei esszéi is hozzátartoznak, melyek csupán színezik, de alapvetően nem módosítják Eősze László munkásságáról alkotott tisztelgő véleményünket:

„Eősze László Liszt Ferenc és Kodály Zoltán életművének zenetörténeti feltárása Magyar Örökség”, olyan magasrendű zenei országépítés, melyhez tiszta szívből, nagy szeretettel gratulálunk!

Szőnyiné Szerző Katalin

2013. szeptember 21-én elmondott laudáció szerkesztett változata.

Dr. Eősze László szerepe a Nemzetközi Kodály Társaságban

Hölgyeim és Uraim!

Alig van szívet melengetőbb alkalom, mint amikor egy régi jó barátot köszönthetek nagy tisztelettel. A dolog még egyszerűbb olyankor, ha én vagyok „az egyetlen” szónok. Beszélhetek ennek a barátnak a személyiségéről, pályájáról, publikációiról, kitüntetéseiről, stb. ... De ha arról van szó, hogy egy „szimpóziumot” szerveznek az ünnepeltnek, akkor nyilvánvaló, hogy az illetőnek óriási eredményei vannak, így tehát több szóokra is szükség van. Ekkor mindjárt sokkal nehezebb lesz a feladat, és valós a veszély, hogy a szónokok vég nélkül ismételtetik ugyanazokat a személyiségjegyeket, eseményeket a pályájáról, a publikációit, kitüntetéseit, stb. Különösképpen, ha a szimpózium többi előadói szintén prominens szakértők az ünnepelt szakterületén... Így aztán a biztonság kedvéért úgy döntöttem, hogy arról fogok beszélni, hogy *Eősze dr.* milyen szerepet játszott a Nemzetközi Kodály Társaság alapításában és fejlődésében.

Elnézésüket kérem ezért a hosszas bevezetőért, de világossá akartam tenni, hogy az én felszólalásom nem „tudományos jellegű” lesz, hanem inkább „történelmi és személyes”.

Hogy Eősze doktort megismertem, közvetlenül *Kodály Zoltánnak* köszönhetem... Ő (mármint Kodály) volt az oka annak, hogy eljöttem Magyarországra és személyes tapasztalatot szerezhettem a jó zeneoktatás magyar modelljének kiemelkedő eredményeiről. Első látogatásom 1971-ben volt, és szerencsémre hamarosan találkoztam *Szőnyi Erzsébet* professzorral. Nem is lehet jobb vezetőt kívánni az akkori magyar zene és zeneoktatás gazdag tárházának felfedezéséhez. Azonnal szükségét éreztem annak, hogy másokkal is találkozzam, akik személyesen ismerték Kodályt, akik együtt dolgoztak vele és tanulmányozták az életét és munkásságát. Így aztán röviddel 1971 után találkoztam Bárdos Lajossal, Vikár Lászlóval és ... Eősze Lászlóval, hogy csak néhányat említsek. Később természetesen volt szerencsém találkozni és beszélni Kodály Zoltánnéval is.

Eősze doktorral az első pillanattól kezdve nagyszerű volt a kapcsolat. Ő kedves ember, aki mindig szakított időt arra, hogy jó tanácsokkal lásson el, amikor szükségem volt rá. Azokban az első években csak néhányszor találkoztunk. De aztán elérkezett 1975 és a II. Nemzetközi Kodály Szimpózium Kecskeméten, ahol megalakult a Nemzetközi Kodály Társaság. A Társaság alapító tagjaként figyelemmel kísérhettem a folyamatot, és az a tény, hogy Eősze doktor, a jólismert zene-tudós és kiadói szakember elvállalta az ügyvezető titkári tisztséget, jó induló lendületet adott a Társaságnak. Egy személyes esemény miatt, ami az alapításkor történt, távol maradtam a Társaságtól 1979-ig, amikor is Szőnyi Erzsébet megkért, hogy térjek vissza és vegyek részt a IV. Nemzetközi Kodály Szimpóziumon Sydney-ben, Ausztráliában. Amikor az V. Szimpózium zajlott a japán Sapporo-ban, megkérdeztek, hogy vállalnám-e a VI. megrendezését Antwerpenben, Belgiumban. Ez volt az a pont, amitől kezdve Eősze Lászlóval való barátságom egyre szorosabbá vált.

Az 1983-as antwerpeni szimpózium előkészülete két évvel korábban kezdődött. Ezen a szimpóziumon alelnökké választottak, és ezt a pozíciót egészen 1995-ig betöltöttem – ez volt az az év, amikor László visszavonult az ügyvezető titkári teendőktől és *Vandulek Lili* vette át a helyét. De, hölgyeim és uraim, ez azt is jelenti, hogy 1981 óta, már több mint 32 éve szerencsém van Eősze doktort ismerhetni.

Megint csak elnézést kérek ezért a hosszú fejezetért, de úgy éreztem, hogy szükség van rá, hogy illusztrálja, hogy én valóban első kézből tanúsíthatom, hogy Eősze doktor milyen fontos szerepet játszott az IKS életében és milyen elkötelezettséggel szolgált. Tulajdonképpen, ha megengednek egy közbevetést nekem: miközben írtam ezt az előadást, az volt az érzésem, mintha egy kissé szonátaformát venne fel. Talán olyas-

mi, mint egy Beethoven szonáta, bevezetéssel és exozícióval, ahová épp most eljutottunk. Végül is úgy gondoltam, hogy egy szonáta mindenképpen jó tisztelgés egy zenetudós előtt, aki egyszermind maga is nagyszerű zenész. De ne féljenek, a kidolgozás, a visszatérés és a kóda rövidebb lesz, ígérem.

Hogy jól meg tudják érteni milyen kivételes szerepet játszott Eősze doktor az IKS-ben, beszélnem kell egy kicsit az elnökség felépítéséről. Az első elnökségben az elnök ausztrál volt, a két alelnök magyar, a titkárpénztáros amerikai, a három igazgató pedig olasz, kanadai, illetve magyar. Természetesen *Kodály Zoltánné* kezdetől fogva örökös tiszteletbeli elnök volt.

Az elnökség évente csak egyszer találkozik (abban az időben ez rendszerint márciusban volt), és az első elnökségben még négy magyar volt. De a Társaság életének „gyakorlati” megszervezése (a tagsági ügyek, tagdíjak kezelése, levelezés, állami támogatás igénylése, a félévente megjelenő Bulletin...) mind-mind Eősze doktorra maradt, egy részmunkaidős könyvelő segítségével a pénzügyek intézésében. És László nemcsak egy hang nélkül dolgozott, de el is végzett mindent. Adminisztrálta a tagságokat, támogatásért tárgyalt a minisztériummal, válaszolt a tagok leveleire, és intézte azt a többi mindent, ami a Társaság életbentartásához szükséges volt. És azt se felejtjük el, hogy akkoriban még nem volt e-mail. A kezdetekben még telefax sem... El tudják képzelni, hogy milyen problematikus volt együttműködni egy olyan elnökkel, aki szó szerint a világ másik végén lakott?

Még nehezebb lett a helyzet, amikor 1983-ban Dr. Kazuyuki Tanimoto lett az elnök Japánból, és csak három magyar maradt az elnökségben. A kommunikáció még nehezebb lett, és az egész Társaság súlya László vállára nehezedett.

Mégis, mindezekben az években a legnagyobb kihívást a Bulletin kiadása jelentette. Számos esetre emlékszem, amikor az éves értekezlet során kérve kérte az elnökség tagjait, hogy segítsenek jó és érdekes cikkeket találni. (A szimpóziumi évek egy kicsit könnyebbek voltak, amikor meg lehetett jelentetni az előadásokat.) Az elnökségi tagok szándéka dicséretes volt, de többnyire megmaradt az ígéretek szintjén, és tisztára „bűvészmutatvány” volt, hogy László mégis mindig meg tudta jelentetni a Bulletin-t. Ez egy „nagy szóló” lehetne ebben a szonátában... hölgyeim és uraim, abban az időben László *maga volt* a Társaság. Az elnökség mindenben támogatta, de a munka 90%-át ő végezte.

És persze ahogy az évek haladtak, az IKS szervezése egyre több és egyre összetettebb munkát igényelt. Például a pénzügyek. A magyar kormánytól kapott támogatás egyre csökkent, különösképpen 1989 után. Egyre rosszabb lett a helyzet. Ugyanakkor a postai és nyomdaköltségek, az elnökség utaztatása és elszállásolása egyre többbe került... Másszóval: a kiadások és bevételek közötti rés egyre tágult. Ebben az időben, sőt

később még inkább, amikor már Vandulek Lili lett az utódja, Eősze doktor tekintélye és személyes elkötelezettsége – többek között alapítványi ügyekben – nagyon fontos volt. Bár 1995-ben visszavonult ügyvezető titkári teendőitől, továbbra is segítette tanácsaival Lilit, hogy hol találhat támogatást. Amikor 1999-ben elnök lettem, ő és szeretett felesége, *Marci* azok között voltak, akikkel leggyakrabban találkoztam, amikor Budapestre jöttem. Minden pillanatát szép emlékként őrzöm az Attila úti otthonukban velük töltött estéknél. Ebben az időben fedeztem fel László egy másik tulajdonságát: szenvedélyes szeretetét a mediterrán kultúrák iránt. Órákon keresztül hallgattam, ahogy mesélt azokról a helyekről, melyeket legutóbbi útjukon meglátogattak. Többet tanultam tőle, mint számos könyvből, amit az adott területről olvastam, mivel nemcsak az volt az érdekes, „amit” mondott, hanem a „lélkedés” is, ahogy ecsetelte a szépségeiket. Ilyenkor eszembe jutott közös barátunk, *Denijs Dille* professzor, aki egyszer azt mondta, hogy ő sosem „tanít”, hanem „elmond”... Dille professzor a francia kifejezést használta: „je n’enseigne pas; je raconte”. László is pontosan ezt csinálta: újraalkotta a szépséget az ember szeme előtt.

Eddig tartott a kidolgozás. Most haladjunk tovább a visszatéréshez és vonjunk le néhány következtetést. Dr. Eősze László, szerző, kiadó és még sok más, nem csak egy olyan zenetudós, aki ideje nagy részét Kodály Zoltán életművének szentelte, aki csodálatosan írt az operáról, aki segítette más publikációk létrejöttét, stb., ő „verbéli művész” is. Ezen azt értem, hogy zenetudósi munkáját mindig úgy végezte, hogy a zenét szolgálja és megmutassa a szépségét. Ez az egyik olyan személyiségjegye, amit nagyon csodálok.

László azt is felismerte, hogy milyen nagy jelentősége van a nemzetközi együttműködésnek, Kodály Zoltán 1961-es szavainak értelmében, amikor azt mondta a Második Budapesti Nemzetközi Zenetudományi Konferencián: „*Csak szoros nemzetközi együttműködéstől várhatunk sikert.*”

Egy cikkben A Kodály módszer jövőjéről (melyet az IKS Bulletin 1984-ben jelentetett meg) László ezt írta Kodályról: „*egyetemessége és nemzetközi jelentősége mindazonáltal nyilvánvaló. Művészetének egyik fő jellemzősége az szintézisre való törekvés volt. Sok szállal kötődött az egyetemes zenetörténet fő vonulataihoz (Palesztrínától Debussyig), szerzeményei mégsem váltak eklektikussá: egyrészt az európai jellemvonások, másrészt a magyar jellemzők egyéni hangvétellel olvadtak össze.*”

Ami különösen megkapott ebben a mondatban, az az a kifejezés volt, hogy *egyéni hangvétel*. Másszóval: az általa ismert és tanulmányozott sok különféle stílus dacára Kodály mindig „autentikus” maradt. Ahogy a néhai *Alexander Ringer* professzor oly jól megfogalmazta *Vir justus in musica* című írásában: „*Kodály, generációja bármely más muzikusánál*

jobban megtestesítette a *Vir Justus* platoni ideálját, mentes volt minden oda nem tartozó szemponttól, csak a saját megingathatatlan lelkiismerete és alkotó ihlete parancsait követte, és ezzel hosszan tartó jótékony hatást gyakorolt mindenkire, aki hitt abban, hogy a zene az egész emberi fejlődés sarkalatos pontja.”

Ennek a hitelességnek a megtartása ez egyik legnagyobb kihívás a jövőre nézve. És egyértelmű, hogy a hitelesség megőrzését nem intézmények tudják biztosítani, hanem nagyszerű férfiak és nők, akik készek egész életükben Kodály Zoltán szellemében dolgozni.

Hölgyeim és uraim, már csak egy rövid kóda van hátra. És mi szolgálhatná ezt jobban, mint ha hagyjuk Lászlót magát beszélni. 1995-ben, amikor visszavonult az IKS ügyvezető titkári posztjáról, ezt írta a Bulletinben:

„Ez az IKS Bulletin utolsó száma, amit én szerkesztek. Közel 20 évi szolgálat után most visszavonulok. Büszke vagyok rá, hogy én lehettem az IKS első ügyvezető titkára, és örülök, hogy a nehéz idők ellenére az IKS nemhogy túlélni volt képes, de meg is erősödött. Jelenleg a világ 36 országában vannak tagjaink, és 15 országban működik nemzeti Kodály Társaság. Ez bizonyítja, hogy mekkora erővel bírnak az általunk hol jobban, hol rosszabbul képviselt gondolatok. Az Assisi-beli XII. Nemzetközi Kodály Szimpóziumra készített írásom nem csak búcsú – egyúttal vallomás is: a gyermekkarok elemzésével Kodály időszerűségét hirdetem, melyet talán ezek a kis mesterművek bizonyítanak a legjobban, megújítva az európai kórusirodalmat. Úgy gondolom, ebben mindnyájan egyetérthetünk. Végül pedig szeretnék köszönetet mondani az elnökségnek és a Társaság minden egyes tagjának azért a támogatásért, melyet számomra az elmúlt két évtizedben nyújtottak, hogy teljesíthessem a feladataimat. További hatékony munkálkodást kívánok, valamint sok sikert mind az újonnan megválasztott elnökségnek és nemzeti társaságainknak, mind pedig egyéni tagjainknak. Remélem, hogy a magam részéről továbbra is hozzá tudok majd járulni közös céljaink megvalósításához – egyszerű alapító tagként.”

Eddig tartott a „tisztelet-szonáta” Dr. Eöszte Lászlóért.

Ó igen, csak még egy dolgot. (Mint már említettem, egy Beethoven szonátára gondoltam, és néhány további szép kadencia hozzáillesztése még bizonyára elfogadható.)

László, köszönet mindenért! Kitűnő könyveidért, minden zenetudományi tevékenységedért, az IKS-ért végzett munkádért és barátságodért. És emlékezz arra, amit Samuel Ullman írt egyik gyönyörű versében az ifjúságról: Lehetsz bár 60 vagy 16 éves, minden ember szívében él a csoda csábítása, amíg antennáid kinyújtod, hogy elcsípd az optimizmus hullámain, reményed van rá, hogy ifjú maradj ... kilencven évesen is.

Sok szeretettel gratulálok!

Gilbert De Greeve